

ANTİBİYOTİK DUYARLILIK TEST YÖNTEMLERİ

Dr Nuri ÖZKÜTÜK

Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi
Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji AD
MANİSA

Tüberküloz ile savaşta en etkili yol;

- Hastalarının erken saptanması
- Etkili tedavisi

İle bulaş zincirinin kırılmasıdır.

Sorun;

- Artan ilaç direncinin etkin tedaviyi zorlaştırması

DSÖ'nün

ÇİD TB prevelansının yüksek olduğu bölgelerde önerisi;

DOTS-plus

- Standart ilaç tedavisi verilmemesi,
- **Antibiyotik duyarlılık test sonuçlarına göre özgün tedaviler düzenlenmesi**
- Gerektiğinde sekonder ilaçların kullanılması

CDC (Centers for Disease Control and Prevention)

- Her hasta için kültürde izole edilen ilk *M.tuberculosis* izolatına duyarlılık testi
- Üç aylık tedaviden sonra,
  - kültür pozitifliği devam eden veya
  - klinik yanıtı olmadığı olan her hastada testin tekrarı

Mikobakteriyel Duyarlılık Test Yöntemleri

■ Konvansiyonel yöntemler

- Direnç oranı yöntemi
- Mutlak konsantrasyon yöntemi
- **Proporsiyon (orantı) yöntemi**

■ Genotipik (Moleküler) yöntemler

- DNA dizi analizi
- Reverse hibridizasyon testi (Line probe Assay)
- RNA/RNA mismatch analiz
- Heterodubleks analiz
- SSCP (*Single strand conformation polymorphism*)
- Real-time PCR
- DNA microarray
- PCR-ELISA

■ Kültüre dayalı hızlı yöntemler

- **BACTEC 460 TB**
- **MGIT 960**
- **Versa TREK** (ESP II)
- BacT/Alert 3D (MB/BACT)

■ Kültüre dayalı diğer yöntemler

- Disk elüsyon
- E test

■ Kolorimetrik yöntemler

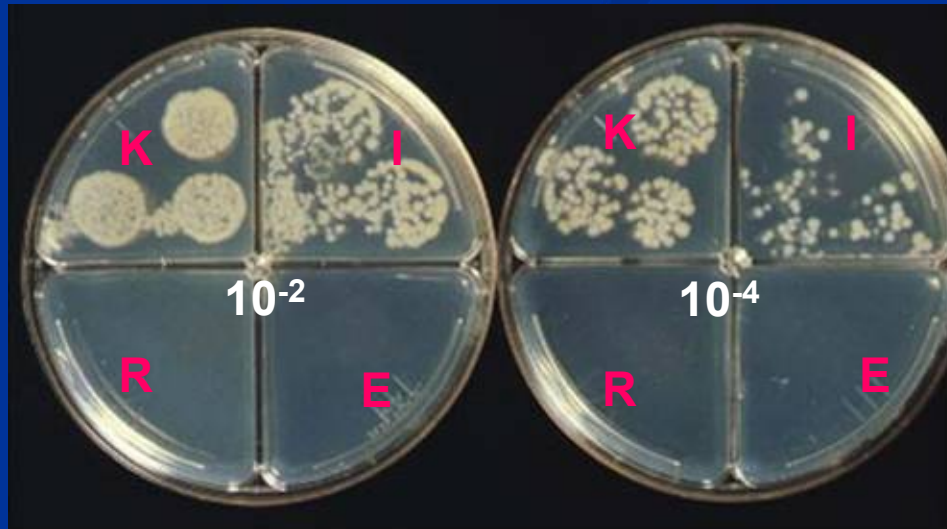
- Mycolor-TK
- Resazurin (Alamar mavisi)
- MTT

■ Canlı bakteri varlığına dayalı yöntemler

- Flow sitometri
- Lusiferaz taşıyıcı faj yöntemi
- Faj çoğaltma yöntemi

Proporsiyon (orantı) Yöntemi:

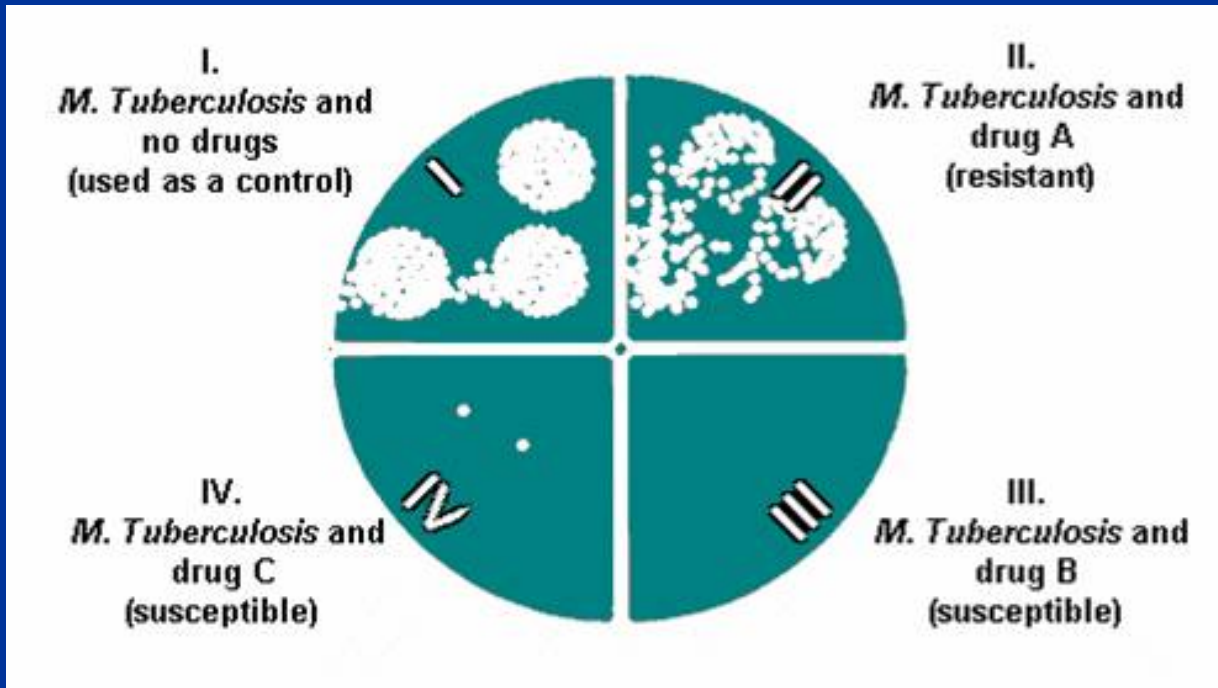
- Sık kullanılan güvenilir bir yöntemdir.
- Bakteri suşu ilaçlı ve ilaçsız b.y.lerine ekilir
- Yüksek ve düşük dilüsyonlu inokulumlar kullanılarak sayılabilir koloniler elde edilir

İlaçlı b.y. de üreyen koloni sayısı

$\geq \%1$ (KP) $\rightarrow$ R

İlaçsız b.y. de üreyen koloni sayısı

Besiyeri

■ Lowenstein-Jensen (LJ)

- Uzun süre saklanabilir
- Ekonomiktir
- Koagülasyon işlemi sırasında ilaç büyük oranda inaktive olur
- CLSI tarafından önerilmemektedir.

■ Middlebrook 7H10-7H11

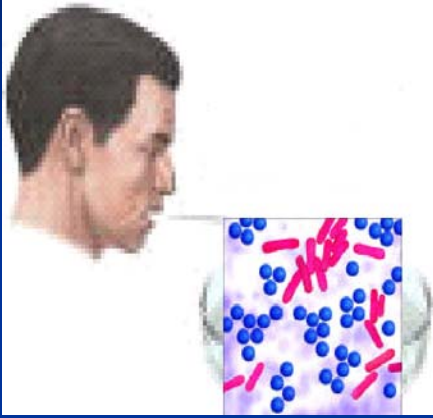
- Raf ömrü kısa
  - Pahalı
  - Daha kısa sürede (21 gün)
  - Daha güvenilir
- } sonuç verir

CLSI, MD7H10 besiyerinde yapılan proporsiyon test yöntemini referans yöntem olarak kabul etmektedir. (Agar Proporsiyon Yöntemi)

Proporsiyon yöntemi

Direkt test

Dekontamine ve konsantre edilmiş, ARB pozitif örnek kullanılır.

İndirekt test

Primer kültürde üremiş, saf bakteri kolonileri kullanılır.

Direkt test

■ Avantajları;

- Daha kısa sürede sonuç verir (3 hf)
- Hastanın bakteriyel popülasyonundaki dirençli bakteri oranını daha iyi gösterir

■ Dezavantajları

- İnokulumu doğru ayarlamak zor
- Kontaminasyon
- Non-tüberküloz mikobakteriler

■ Önerildiği durumlar

- İlaç direncinin yüksek olduğu bölgelerde,
- Dirençli TB'den şüphelenildiği durumlarda.
- Sonuçlar indirekt testle doğrulanmalıdır.

İndirekt test

■ Avantajları;

- Primer kültürde üremiş ve tanımlanmış saf bakteri kolonisi kullanılır.
- İnokulum standardizasyonu kolaydır.
- Standart yöntem olarak kabul edilmektedir

■ Dezavantajları;

- Daha geç sonuç verir
- Primer kültürde yetersiz üreme varsa hastadaki dirençli basil oranını tam yansıtmayabilir.

Kritik Proporsiyon (KP)

- Hastada doğal dirençli mutantlar bulunur
- Dirençli olanların oranı KP sınırının üzerinde ise;
  - ilacın tedavide etkili olamayacağı,
  - İlaç ile dirençli bakterilerin seçileceği düşünülür
- Proporsiyon yönteminde amaç;
KK'da dirençli olan bakterilerin KP'un üzerinde olup olmadığını saptamaktır.
- Kritik Proporsiyon genelde %1
- LJ de bazı ilaçların KP'u %10 (SM, ETH vs.)

Kritik Konsantrasyon (KK)

- İlaç-yöntem-besiyeri etkileşimleri sonucu ulaşılmış ve standardize edilmiş değerdir.
- Bu konsantrasyonlarda bakterinin üremesi engelleniyor ise ilacın o bakteriye etkili olduğu söylenebilir.

Yönteme ve besiyerine göre KK farklılığı

- İlacın, bazı besiyeri komponentlerine farklı oranlarda bağlanması ve absorpsiyonu
- Besiyerinin hazırlanması sırasında değişik oranlarda inaktivasyonu,
- Yeterli üreme için gerekli olan sürede değişik oranlarda inaktivasyonu

Önerilen kritik konsantrasyon ve kritik proporsiyonlar.

Antitüberküloz ilaç	7H10		LJ	
	KK ($\mu\text{g/ml}$)	KP (%)	KK ($\mu\text{g/ml}$)	KP (%)
İzoniazid (INH)	0.2	1	0.2	1
Rifampisin (RIF)	1.0	1	40.0	1
Streptomisin (SM)	2.0	1	4.0	10
Ethambutol (EMB)	5.0	1	2.0	1
Pirazinamid (PZA)*	50.0?	1	100.0	10
Amikasin (AMK)	4.0	1		
Kapreomisin (KAP)	10.0	1	40	1
Kanamisin (KAN)	5.0	1	20	10
Etyonamid (ETH)	5.0	1	20	10
Klofazimin (CLF)	1.0	1		
Sikloserin (CYC)	30.0	1	30	10
Ofloksasin (OFL)	2.0	1	2	1
PAS	2.0	1	0.5	1

- Test edilen suşun dirençli yada duyarlı olduğuna KK'da karar verilir.
- Bazı ilaçların yüksek konsantrasyonunun da test edilmesi önerilir.

INH $0.2\mu\text{g/ml}$ (KK) $\rightarrow$ R

INH $1.0\mu\text{g/ml}$ $\rightarrow$ S

} düşük düzeyde direnç

Bu durumda INH'ın tedavi rejiminde yer alması yararlı olabilir.

Test edilecek ilacın seçimi

- Önce primer ilaçlar test edilmeli.
- Primer ilaçlara karşı test edilen izolat;
  - RİF'e dirençli veya
  - Diğer primer ilaçlardan en az ikisine dirençli ise

- Sekonder ilaçlara karşı +
- EMB'nin yüksek konsantrasyonuna karşı test edilmeli

- Çalışılacak paneli her toplum kendi belirlemeli.
- Kararda etkili faktörler;
  - hizmet verilen hasta popülasyonu,
  - toplumdaki ilaç direncinin prevalansı,
  - ilaç direnci görüldüğünde ek testlerin gerektirdiği süre
  - toplumda uygulanan ilaç rejimleri

- **Örnek;**

Toplumda tek başına PZA direnci nadir ise

Test edilecek primer ilaçlar paneline PZA dahil edilmeyebilir.

CLSI'a göre

■ Primer İlaçlar

- İsoniazid
- Rifampisin
- Etambutol
- Pirazinamid

■ Sekonder ilaçlar

- Streptomisin
- Kapreomisin
- Etionamid
- Kanamisin
- Ofloksasin
- Rifabutin

Ülkemizde

■ Primer İlaçlar

- İsoniazid
- Rifampisin
- Etambutol
- Streptomisin

Kültüre dayalı hızlı yöntemler

- CDC;

örnek kabul edildikten sonra 30 gün içinde primer ilaçlara karşı duyarlılık sonuçları rapor edilmeli.

- Bu amaçla CLSI;

FDA'in de onayladığı bazı hızlı, sıvı besiyerinde kültüre dayalı ticari sistemlerin kullanılabilceğini kabul etmiştir.

- BACTEC 460 TB,
- MGIT 960,
- Versa TREK (ESP II)

Fakat;

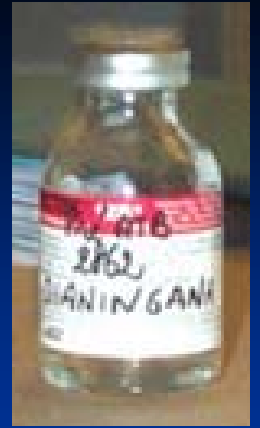
- Hızlı ticari sistemlerde elde edilen sonuç,
  - Test edilen izolatın herhangi bir ilaca karşı dirençli olduğunu gösteriyorsa,
  - Kararsız kalınmışsa

- Standart agar proporsiyon yöntemi ile testin tekrarı,
- Tekrar sırasında İNH'ın yüksek konsantrasyonunun da test edilmesi önerilmiştir

BACTEC 460 TB

(BectonDickinson)

- Yarı otomatize, radyometrik
- BACTEC 12B besiyeri ^{14}C işaretli palmitik asit içerir
- ^{14}C işaretli palmitik asit kullanımı

$^{14}\text{CO}_2$

Üreme İndeksi (GI)

Duyarlılık testi,

- izolat ilaçlı ve ilaçsız şişelere ekilir.
- ilaçsız şişeye 100 kat dilüe inokulum ekilir.
- ilaçsız ve ilaçlı şişelerdeki günlük GI artışı (ΔGI) karşılaştırılır.

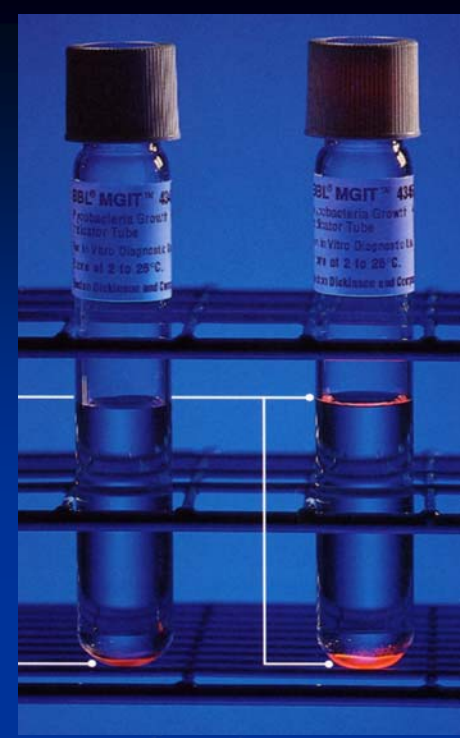
İlaçlı şişe $\Delta GI \geq$ Kontrol şişesi $\Delta GI \rightarrow$ **DİRENÇLİ**

İlaçlı şişe $\Delta GI <$ Kontrol şişesi $\Delta GI \rightarrow$ **DUYARLI**

Günlük GI					
Gün	Kontrol	SM	INH	RIF	EMB
1	5	40	50	38	76
2	11	20	100	19	100
3	24	12	250	10	92
4	65	14	500	12	91
ΔGI	+41	+2	+250	+2	-1

MGIT 960

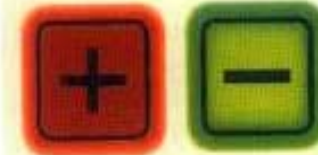
(Becton Dickinson)

- Tam otomatize, radyometrik olmayan
- MGIT tüpün dibindeki silikon içine floresan madde gömülüdür.
- Floresan madde sıvı besiyerindeki oksijen varlığına duyarlıdır.
- Üreyen mikobakterilerce oksijenin kullanılması ile floresans verir

Duyarlılık testi,

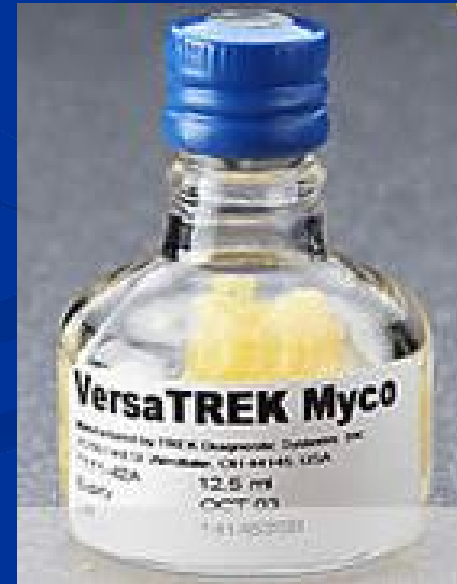
- İlaçsız tüpteki üreme (1/100) ile ilaç içeren tüplerdeki üremenin karşılaştırması esasına dayanır.
- MGIT 960 cihazı; floresansı sürekli izler, sonuçları otomatik olarak yorumlar, dirençli ya da duyarlı olarak verir.

VersaTREK (ESP Culture System II) (Trek Diagnostic Systems)

- Tam otomatize, sürekli monitorize sistem
- Sıvı besiyeri üzerindeki boşlukta oluşan gaz basıncı değışiklikleri ölçülerek değerlendirme yapılmaktadır
- **Duyarlılık testi**, antibiyotiksiz ve antibiyotikli şişelerdeki üremenin karşılaştırılması esasına dayanır.

Duyarlılık Test Sonuçları

- Geciktirilmeden bildirilmelidir.
- Her bir ilacın adı ve sonucun yorumu mutlaka belirtilmelidir. (R-S)
- CLSI alt komitesi;
  - kullanılan yöntem ve besiyeri;
  - kullanılan konsantrasyonlar ve referans yönteme eşdeğer karşılıkları,
  - direnç oranının belirtilmesini önermektedir.

Teşekkürler

Tulipa orphanidea
(Manisa lalesi)